

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2025-03-12 Nr. NV-435

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-24-1596(3) (24-11610(4))		PAŽYMA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIDINIMO ĮSTATYMO NR. XII-2702 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Energetikos ministerija	Pasirenkama ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta Norėdami įvesti datą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.	Pasirenkama ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymų projektų tikslas – į nacionalinę teisę įstatymo lygiu perkelti 2023 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (nauja redakcija) (toliau – Nauja efektyvumo direktyva), nuostatas.

Nauja efektyvumo direktyva yra viena iš Pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį priemonių rinkinio sudėtinių dalių. Šio rinkinio tikslas – išsaugoti ir kurti darbo vietas ES ir įgalinti ES tapti švarių technologijų kūrimo ir įsisavinimo pasauline lydere vykdant visuotinę energetikos pertvarką, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo sprendimus. Energijos vartojimo efektyvumas yra viena svarbiausių veiksmų sričių, nes be jo nebūtų įmanoma pasiekti, kad ES ekonomika taptų visiškai dekarbonizuota.

Naujoje efektyvumo direktyvoje gerokai padidintas ES užmojis energijos vartojimo efektyvumo srityje. Joje ir Įstatymų projektuose įtvirtinamas pagrindinis ES energetikos politikos principas „pirmiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Praktiškai tai reiškia, kad bus privaloma atsižvelgti į energijos vartojimo efektyvumą priimant visus svarbius planavimo, politinius ir investavimo sprendimus energetikos ir ne energetikos sektoriuose ar srityse.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Įstatymų projektais siūlomi šie pagrindiniai pakeitimai:

- siūloma įtvirtinti, kad 2030 m. metinis Lietuvos pirminės energijos suvartojimas būtų ne didesnis kaip 63,3 TWh, o metinis galutinės energijos suvartojimas – ne didesnis kaip 51,0 TWh. Taigi, perkelti Naujos direktyvos nuostatas, keliama pareiga 2030 m. maždaug 0,2 TWh mažinti pirminės energijos ir maždaug 1,6 TWh mažinti galutinės energijos suvartojimą;
- įtvirtinti, kad Lietuvos suminis sutaupyto galutinės energijos kiekis 2030 m. turės būti ne mažesnis 39,3 TWh, vietoj šiuo metu įtvirtinto 27,2 TWh (atitinka 27 280 GWh) kiekio. **Taigi, suminis galutinės energijos suvartojimas Lietuvai iki 2030 m. turės mažėti maždaug 12,1 TWh.**
- nustatyti įpareigojimus ministrams, atsakingiems už politikos formavimą pavestose valdymo srityse (pramonės, žemės ūkio, paslaugų, transporto sektoriuose ir namų ūkiuose), proporcingai pagal dabartinę paskirstymą pagal sektoriaus ar srities dalį paskirstyti 39,3 TWh suminį galutinės energijos sutaupymą iki 2030 m. ir užtikrinti atitinkamą suminį galutinės energijos sutaupymą iki 2030 m.;
- siūloma įtvirtinti naujas nuostatas dėl energijos efektyvumo didinimo **pirmumo principo taikymo** ir stebėsenos (atliekant planavimą energetikos srityje ir priimant su politika ir investicijomis susijusius sprendimus, **pirmenybė teikiama alternatyvioms ekonomiškai efektyvioms energijos vartojimo efektyvumo priemonėms**);
- **įtvirtinti, kad viešiesiems subjektams ar ūkio subjektams priimant planavimo, politikos ir investicijų sprendimus, kai investicijų sprendimų atveju atskiro (individualaus) projekto vertė yra daugiau kaip 100 milijonų eurų arba daugiau kaip 175 milijonai eurų transporto infrastruktūros atskiriems (individualiems) projektams, privalo būti atliekama kaštų ir naudos analizė ir pateikiamos sprendimų alternatyvos. Kaštų ir naudos analizėje kartu su kitais kaštų ir naudos aspektais privalo būti vertinamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo alternatyvos, kuriose taip pat turi būti įvertintas energijos nepritekliaus mažinimo aspektas, jeigu planuojami sprendimai paveiks energijos patiriančių asmenų padėtį. Kaštų ir naudos analizė su energijos vartojimo efektyvumo didinimo alternatyvų vertinimu privalo būti atliekama planavimo, politikos ar investicijų sprendimo priėmimo etape.**

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

- Nustatyti, kad Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – Taryba) vykdo ūkio subjektų energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo stebėseną;
- Perkeliant Naujos direktyvos nuostatas, Taryba tvirtins sektorių ar sričių, kurių energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo ir jo taikymo stebėseną vykdys, kaštų ir naudos apskaičiavimo aprašą (-us), pagal kurį (-uos) priimant investicijų sprendimus atliekama kaštų ir naudos analizė;
- įtvirtinti naują sąvoką „viešasis subjektas“. Viešasis subjektas suprantamas identišškai, kaip VPI 2 straipsnio 25 dalies 1 ir 2 punktuose apibrėžta perkančioji organizacija, bei nustatyti viešųjų subjektų pareigas didinant energijos vartojimo efektyvumą: siūloma įtvirtinti, kad bendras visų viešųjų subjektų galutinės energijos suvartojimas kasmet turi mažėti ne mažiau kaip 1,9 proc., palyginti su 2021 m. bendru galutiniu energijos suvartojimu, kuris yra lygus 5,5 TWh. Pažymėtina, kad 2021 m. iš viso buvo 4 380 viešųjų subjektų, iš 5,5 TWh galutinės energijos maždaug 4,0 TWh galutinės energijos **suvartota savo naudojamame transporte**;
- siūloma įtvirtinti, kad minėtas energijos suvartojimo mažinimo reikalavimas netaikomas krašto apsaugą užtikrinantiems viešiesiems subjektams;
- taip pat, siūloma įtvirtinti, kad minėti reikalavimai bus taikomi palaipsniui viešųjų subjektų energijos suvartojimui savivaldybėse – toks reikalavimas iki 2026 m. gruodžio 31 d. netaikomas viešųjų subjektų energijos suvartojimui savivaldybėse, kuriose gyventojų skaičius yra mažesnis kaip 50 000 gyventojų, o iki 2029 m. gruodžio 31 d. toks reikalavimas netaikomas viešųjų subjektų energijos suvartojimui savivaldybėse, kuriose gyventojų skaičius yra mažesnis kaip 5 000 gyventojų.
- įtvirtinama, kad kiekvienais metais turi būti atnaujinama ne mažiau kaip 3 proc. viešiesiems subjektams nuosavybės teise priklausančių ar viešųjų subjektų patikėjimo teise valdomų šildomų ir (arba) vėsinamų viešųjų subjektų naudojamų pastatų, esančių energetikos ministro ir aplinkos ministro patvirtintuose sąrašuose, ploto, siekiant, kad šie pastatai taptų beveik energijos nevartojančiais pastatais pagal aplinkos ministro tvirtinamus statybos techninius reglamentus (*galiojančiame reglamentavime įtvirtinta pareiga kasmet atnaujinti ne mažiau kaip 3 proc. valstybei nuosavybės teise priklausančių pastatų*);
- siūloma numatyti išimtį, kada būtų netaikomas EVEDĮ 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas – jeigu atnaujinti pastatą yra ekonomiškai neefektyvu arba techniškai neįmanoma;
- pastatams, įrašytiems į Kultūros vertybių registrą, taip pat pastatams, esantiems į Kultūros vertybių registrą įrašytose nekilnojamojo kultūros vertybių teritorijose ar apsaugos zonose, jeigu dėl energinio naudingumo reikalavimų laikymosi pakistų tokių pastatų vertingosios savybės arba išvaizda, pastatams, kurie nuosavybės teise priklauso krašto apsaugos sistemos valstybės institucijoms ar jų valdomi patikėjimo teise ir kurie naudojami krašto apsaugos tikslams, ir religinės paskirties pastatams netaikomas EVEDĮ 7 straipsnio 3 dalies reikalavimas, o yra taikomas reikalavimas pastatą atnaujinti iki jo energijos vartojimo audito ataskaitoje nurodytos energinio naudingumo klasės;
- Siekiant suteikti pagalbą viešiesiems subjektams įgyvendinti jiems nustatomus įpareigojimus, įtvirtinama, kad Vyriausybė tvirtina viešųjų subjektų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo tvarką, kurioje be kita ko nurodomi pastatų atnaujinimo projektų finansavimo būdai;
- Išplečiamos nuostatos dėl subjektų, privalančių ar galinčių sudaryti susitarimus dėl energijos taupymo ir susitarimus dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo (susitarimus dėl energijos sutaupymo su Energetikos ministerija privalės sudaryti ne tik valstybės valdomi operatoriai bet ir valstybės ir savivaldybių valdomos įmonės);
- Įvedamos nuostatos (kriterijai) dėl energijos naudojimo vadybos sistemos diegimo ir pareigos atlikti energijos vartojimo auditą bei už tai atsiskaityti Lietuvos energetikos agentūrai (toliau – LEA); Naujoje direktyvoje pereinama prie pareigų įmonėms nustatymo pagal energijos suvartojimą, ne pagal įmonės dydį, taip pat numatoma pareigą įmonėms, atitinkamais metais suvartojusioms daugiau kaip 2,8 GWh energijos, apie tai pranešti atitinkamoms priežiūrai ar stebėseną vykdančioms institucijoms;
- Nustatomas naujas duomenų centrų veiklos reglamentavimas (Naujos direktyvos 12 straipsnis ir VII priedas numato duomenų centrų pareigas, susijusias su energijos vartojimo efektyvumu. Tokių nuostatų nebuvo Ankstesnėje direktyvoje)
- įtvirtinti sąvokas „energijos nepriteklis“ ir „energijos nepriteklį patiriantis asmuo“. Toks reglamentavimas leis konkrečiais atvejais (pavyzdžiui, rengiant konkrečius projektų finansavimo sąlygų aprašus) nustatyti labiausiai tinkamų energijos nepritekliaus elementų derinį ir leis paramą skirti pirmiausia tiems asmenims, kuriems tokia parama yra labiausiai reikalinga;
- įtvirtinamos nuostatos, susijusios su vartotojų skatinimu, konsultavimu ir su vartotojais susijusių sprendimų koordinavimu (energetikos sektoriaus planavimo dokumentuose gali būti numatytos energijos vartotojų elgesio keitimo priemonės, skatinančios energijos vartotojus efektyviai vartoti energiją);
- paskirti vieno langelio principu LEA konsultuojančia institucija konsultuoja asmenis apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo sprendimus namų ūkiams, pažeidžiamiems vartotojams ir socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims ir šeimoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms, labai mažoms įmonėms, viešiesiems subjektams ir tokiems sprendimams įgyvendinti galimus finansavimo šaltinius

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

- įtvirtinama, kad energetikos sektoriaus planavimo dokumentuose gali būti numatytos priemonės remti pažeidžiamus vartotojus ir socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis ir šeimas;
- siekiama įtvirtinti, kad Energetikos ministerija rengia ir Europos Komisijai pateikia išsamų šildymo ir vėsinimo potencialo vertinimą, kurio tikslas yra identifikuoti ir vėliau panaudoti šildymo ir vėsinimo potencialą planavimo tikslams ir jų įgyvendinimui (reikės nustatyti tausiausius išteklius naudojančius ir ekonomiškai pagrįstus sprendimus šildymo ir vėsinimo poreikiams patenkinti);
- siūlomos nuostatos, susijusios su energijos vartojimo efektyvumo didinimo principo įgyvendinimu ir Naujos direktyvos numatytais pareigomis tinklų operatoriams ir nacionalinei reguliavimo institucijai;
- siūlomos nuostatos, susijusios su efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistema (nustatyti efektyvios centralizuoto šilumos tiekimo sistemos reikalavimus (kriterijus), iškastinio kuro, išskyrus GD naudojimo ribojimo kriterijai ir t.t.).
- Taip pat atliekama visa eilė pataisymų ir patikslinimų, reikalingų direktyvų nuostatų perkėlimui.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Pagal Naują efektyvumo direktyvą energijos vartojimo efektyvumo didinimas yra vienas svarbiausių ES ir valstybių narių įsipareigojimų. Energijos vartojimo efektyvumas padeda mažinti bendrą energijos suvartojimą, todėl jis yra labai svarbus siekiant ES klimato kaitos tikslų. Net ir sparčiai augant elektros energijos iš AEI gamybai, užtikrinus energijos vartojimo efektyvumą, **gali sumažėti naujų energijos gamybos pajėgumų poreikis ir su elektros energijos iš AEI kaupimu, perdavimu ir skirstymu susijusios išlaidos**. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas mažina energijos sąnaudas vartotojams, prisideda prie mažesnių sąskaitų už energiją ir didina energijos prieinamumą vartotojams. Didinant energijos vartojimo efektyvumą taip pat skatinamos inovacijos ir šiuolaikiški sprendimai, kurie ilguoju laikotarpiu gali būti ekonomiškai naudingi. Tai **didina energetikos sistemos saugumą ir efektyvumą, mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro importo** ir nuo kitų valstybių energijos šaltinių, taip mažinamas pažeidžiamumas, kurį lemia geopolitiniai įvykiai ir energijos **kainų svyravimai**, tai ypač aktualu Lietuvai, kuri vis dar priklauso nuo iškastinio kuro ir energijos importo. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės taip pat daro teigiamą poveikį oro kokybei, nes efektyviau energiją vartojantys pastatai prisideda prie poreikio šildyti kuru, įskaitant kietąjį kurą, mažinimo. Taigi, energijos vartojimo efektyvumo priemonės prisideda prie oro kokybės viduje ir lauke gerinimo ir padeda ekonomiškai efektyviu būdu siekti ES oro kokybės politikos tikslų.

Prognozuojama, kad Įstatymų projektai turės teigiamą poveikį viešajam sektoriui ir verslui ilguoju laikotarpiu, nes viešasis sektorius mažins išlaidas už energiją, o verslui įgyvendinus energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, sumažės verslo kaštai vienam produkcijos vienetui. Taigi, didės verslo konkurencingumas. Pareiga sutaupyti daugiau energijos užtikrins stabilumą investuotojams ir skatins ilgalaikes investicijas ir ilgalaikes energijos vartojimo efektyvumo priemones, todėl tai prisidės prie vietos ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas prisideda prie geresnių ekonominių rezultatų. Įstatymų projektais taip pat numatomi nauji informaciniai įpareigojimai verslui, dėl to tenkanti administracinė našta ir prisitaikymo išlaidos įvertintos pridedamose ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklėse. Priimti Įstatymų projektai turės teigiamą įtaką energetiniam saugumui, prisidės prie patikimo energijos tiekimo užtikrinimo ir kartu prie neigiamo poveikio aplinkai mažinimo.

STEBĖSENA

-

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Įstatymų projektai buvo derinti su visomis suinteresuotomis institucijomis ir rinkos dalyviais, paskelbiant juos TAIS.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Teikiami pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas patikslinti Įstatymų projektai, į pastabas atsižvelgta. Taip pat Įstatymų projektai derinti su visais suinteresuotais subjektais, Įstatymų projektams gautos suinteresuotų institucijų pastabos ir pasiūlymai su suinteresuotomis institucijomis buvo sėkmingai suderintos darbo tvarka – buvo organizuoti susitikimai, vyko susirašinėjimas elektroniniais laiškais, pokalbiai telefonu ir pan. Suinteresuotoms institucijoms arba tiko Energetikos ministerijos patikslinimai Įstatymų projektuose, arba tiko Energetikos ministerijos pateikti argumentai, kodėl į pastabą atsižvelgta iš dalies ar neatsižvelgta. Darbo tvarka nepavyko rasti bendrų sprendimų dėl Įstatymų projektų patikslinimo tik dėl vienos Lietuvos savivaldybių asociacijos pateiktos pastabos.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Siūlytina Įstatymų projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, o nesant prieštaravimų tarpinstitucinio pasitarimo metu – ir Vyriausybės posėdyje.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

PAŽYMA PARENGĖ	Šarūnė Navickaitė-Dulaitienė
	Ekonomikos politikos grupė, vyresnioji patarėja